

Існують різні точки зору на іспит з сучасних мов серед учителів, батьків, фахівців в різних школах та регіонах, немає чітких вимог Міністерства освіти щодо структури програми іспиту, змісту і форм тестів. Також важко оцінити детальний рівень знань, вмінь і навичок учнів. Ось чому концепція організації випускного іспиту з іноземних мов є дуже важливим освітнім проектом в Чеській Республіці.

Випускники державних вищих освітніх закладів мають можливість скласти іспити і отримати три різних типи сертифікатів з мовної компетенції при успішному складанні:

- базового державного іспиту;
- загального державного іспиту;
- спеціального державного іспиту, коли основна увага концентрується на письмовому або усному перекладі з рідної мови на іноземну і навпаки.

В останній час зросли можливості учнів щодо складання міжнародного мовного іспиту з англійської, німецької, французької, іспанської та італійської мов. Школярі та студенти країни беруть також активну участь у складанні іспиту з англійської мови як іноземної, що започаткувала Британська Рада. Декілька тисяч чеських студентів успішно склали цей іспит з рейтингом якості понад 80%.

Висновки. Аналіз сучасного стану розвитку шкільної іншомовної освіти в Чеській Республіці дає можливість виділити спільні загальноєвропейські тенденції її розвитку, а також виокремити особливі специфічні риси, які характерні лише для іншомовної освіти цієї країни.

У процесі багатомовного розвитку чеська мова стала мовою повного територіального поширення, тобто мовою народу, що має свою власну державу і чисельно в ній переважає.

Вивчення іноземних мов у цій країні відбувається згідно до Рекомендацій Ради Європи з мовної освіти. Однак перед освітянами Чехії стоять такі основні проблеми щодо реформування процесу навчання іноземних мов як удосконалення змісту програми з сучасних мов для середньої школи, модернізація діючих і написання нових шкільних підручників з основних мов, а також вирішення проблеми забезпечення початкової, середньої і старшої школи висококваліфікованими вчителями іноземних мов.

Особливої уваги заслуговує сьогодні участь фахівців з теорії і практиків навчання іноземних мов Чехії у загальноєвропейських програмах і проектах з іншомовної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басіна Алла. Від багатомовного розмаїття до багатомовної освіти. Сучасна система європейської освіти і проекти з розвитку мовної освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. 2007. №4, с. 18-24.
2. Коваленко Оксана. Удосконалення системи шкільної іншомовної освіти в контексті соціально-педагогічних трансформацій освітнього простору України // Іноземні мови в навчальних закладах. 2007., № 4, с. 9-16.
3. Анатолій Погрібний. Світовий мовний досвід та українські реалії. Київ, 2003, с.14-16.
4. Тадесва М.І. Іншомовна освіта в контексті європейського та світового суспільного розвитку // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Теоретичний та науково-методичний часопис. Київ, 2008, с. 376-382.
5. Ткаченко О.Б. Українська мова і мовне життя світу. Київ, «Спалах»,- 2004,- с.60-105 (80-81).
6. Stephen D. Krashen. Principles and practice in second language acquisition. New York. London. 1988, 200 p.
7. R. Wensel. A General theory of Language Education. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego, 1994. 166 s.
8. Zuzana Faklova. Baseline Study on Foreign Language Teaching to Young Learners in the Czech Republic: An Overview// An Early Start: Young learners and modern Language in Europe and Beyond (2008).
9. Kovarikova D., Masarikova J. (1997). K Zajsteni VynkyCizich Jazyku v CR [Foreign Language Teaching in theCzech Republic]. Cizi jazyky, 42(1-2).
10. Ries Lumir. Auditivni a audiooralni metody vyučovani jazykum. Praha. 1979. sk.40.

The article deals with the modern foreign language education development in Czech Republic. Since 1990 as a member of the Council of Europe it has participated in various international language projects of European countries Modernization of primary and secondary school foreign language education demands first of all curriculum change, new principles, forms and methods of education process formation implementation. The article also contains the materials concerning foreign language teachers training and the main tendencies of modern languages acquisition has been determined by the author.

Key words: school foreign language education, curriculum, foreign language teachers training.

Л. С. Шевцова

КРИТЕРІЇ ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ З УРАХУВАННЯМ ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНИХ ЧИННИКІВ

У сучасній лінгводидактиці до пріоритетних напрямів технологічного підходу належать особисто-діяльнісний, культурологічний, системний, філологічний та продуктивний. При системному підході до викладання української мови в центрі уваги знаходиться цілісний розгляд мовних явищ з урахуванням лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, що впливають на функціонування мовних одиниць. Саме тому оволодіння синтаксичними одиницями видається неможливим без урахування різних чинників. Останні впливають на формування критеріїв вивчення синтаксичних одиниць.

Метою цієї статті є розгляд критеріїв вивчення студентами словосполучень та речень з урахуванням екстралінгвістичних чинників.

Питання інноваційного підходу до вивчення синтаксису в методиці української мови піднімалось у працях О.Біляєва, В.Горяного, Г.Іваницької, К.Плиско, Р.Христіанінової, М.Пентилюк та ін. Останнім часом вийшли публікації з методики синтаксису С.Карамана, О.Горошкіної, С.Омельчука, М.Кравець та інших учених.

З метою створення й оптимального добору вправ, що сприяють розвитку синтаксичних умінь студентів, враховується ряд психологічних і лінгводидактичних факторів. Виконання завдань ставить за мету підняти рівень мовної культури особистості.

Ураховуючи особливості вивчення синтаксису як розділу граматики, визначимо основні критерії, яким повинні відповідати вправи, спрямовані на засвоєння словосполучень та речень:

- 1) тематично-змістовий (вправи виступають як спосіб презентації матеріалу);
- 2) інформативний (визначення основних термінів, пов'язаних з вивченням мовного матеріалу);
- 3) мовно-структурний (вправи як основа для відбору й організації мовного матеріалу);
- 4) мотиваційний (зацікавлення студентів у виконанні завдань);
- 5) новизни (стосується форми, змісту, прийомів навчання);
- 6) діяльнісний (виконання завдань з урахуванням комунікативно-діяльнісного підходу);
- 7) евристичний (дає можливість до використання певних навичок).

Розглянемо детальніше кожен з них.

1. Тематично-змістовий критерій

Тема та зміст синтаксичних вправ залежать від поставленої мети. Окрім навчальної мети (засвоєння відомостей про інфінітивні речення), виконання вправи розвиває вміння будувати речення, мовленнєві ситуації з використанням різних типів речень, має виховну спрямованість.

Як підкреслює С. Артем'єва (Характер текста, используемый при усовершенствовании речевых умений // Иностранные языки в школе, 1979. - №6), текст є породженням певних механізмів мовлення, засобом вираження конкретної особистості й лінгвістичним продуктом. Він повинен відповідати психологічним і методичним вимогам. Виконати синтаксичну вправу означає створити мінісловолучення, оскільки функціонування інфінітивних речень найкраще прослідковується саме у складі тексту письмового та усного характеру різних типів мовлення. Одночасно текст слугує об'єктом сприймання та є для реципієнта об'єктом смислової обробки.

Смисловий зміст тексту повинен відображати зв'язки і відношення предметів, явищ об'єктивної реальності й урахувати погляди автора висловлювання, його оцінку, відношення до предметних зв'язків зовнішнього світу, бути емоційно забарвленим через призму особистості мовця.

2. Інформативний критерій

Кожна вправа несе певну інформацію. У результаті виконання завдання у студентів формується уявлення про красу і багатство української мови, з'являється інформація про історію, культуру, літературу, мистецтво, народні обряди й побут українського народу тощо. Актуальним буде вивчення й обговорення одвічних духовних цінностей, основних рис народної моралі, зовнішньої та внутрішньої краси людини. Використання цих та інших текстів сприятиме формуванню високоосвіченої й культурної особистості.

Синтаксичні вправи повинні відповідати змісту матеріалу, що вивчається, охоплювати всі істотні ознаки й властивості понять і правил, поєднувати завдання на засвоєння знань з мови з розвитком усного й писемного мовлення, ілюструвати різні синтаксико-стилістичні моделі й забезпечувати закріплення набутих знань та умінь.

3. Мовно-структурний критерій

Кожна мовна одиниця виконує в ситуації спілкування певну мовленнєву функцію. Її вибір залежить від контексту ситуації.

Синтаксичні вправи є основою для добору й організації мовного матеріалу. Мовною нормою, як відомо, виступає будь-яке мовне явище (звук, значуща частина слова, граматична форма слова, значення слова чи фразеологізму, словосполучення, речення), що сприймається як зразок. Морфологія і синтаксис найповніше репрезентують мову як цілісну систему. Об'єктом вивчення синтаксису є найменша комунікативна одиниця (речення), у якій засоби кожного рівня набувають повноти свого значення.

Структурно-семантичний принцип вивчення мови розглядає мовленнєві явища у двох аспектах: з погляду структури (будови) та з погляду значення, яке властиве мовленнєвій структурі. Необхідність у застосуванні цього принципу пояснюється тим, що у мові реально існує зв'язок форми та значення, і цей зв'язок необхідно розкривати у процесі вивчення мовних явищ. У проекції на методику вивчення словосполучень та речень специфічними принципами є:

- 1) інтонаційний (співставлення структури та інтонації),
- 2) морфолого-синтаксичний (співставлення члена речення і частини мови).

4. Мотиваційний критерій

Як відомо, навчальна діяльність особистості зумовлена певними мотивами. Їх виникнення можливе у зв'язку з індивідуалізацією навчання. У процесі навчання індивідуальна реакція студента можлива лише тоді, коли поставлене перед ним завдання відповідає його потребам та інтересам як особистості. Тому для того, щоб викликати адекватну реакцію, необхідно врахувати індивідуальні (особистісні) якості студента: життєвий досвід, контекст діяльності, сфери інтересів, нахилів, емоції, світогляд, статус особистості в колективі. Такий підхід гарантує справжню мотивацію й активність студента.

Отже, мотиваційний критерій синтаксичних вправ спирається на розгляд особи студента як певного індивідуума.

5. Критерій новизни

Важливим критерієм функціонування синтаксичних вправ уважається їх новизна. Вона досягається за рахунок гнучкості мовленнєвих навичок, без чого неможливе їх перенесення у сферу навчання. Новизна забезпечує необхідний розвиток мовленнєвого вміння, його динамічність; впливає на механізм комбінування, ініціативність у виконанні вправ, поведінку студентів. Головним продуктом застосування новизни є інтерес до навчання.

Щодо виконання нашого виду вправ урахуємо новизну:

- 1)інформативного змісту матеріалу,
- 2)форм завдань (уникання стандартів звичайних завдань у наказовій формі дієслів),
- 3)прийомів роботи (урахування комунікативно-діяльнісного підходу до навчання),
- 4)засобів навчання (широке використання технічних засобів навчання, наочності, програвання ситуацій тощо).

Отже, критерій новизни синтаксичних вправ сприяє розвитку інтересу до оволодіння мовленнєвими вміннями й навичками. Такий підхід до навчання активізує творчу діяльність студентів, підвищує ефективність роботи з оволодіння синтаксичними вміннями й навичками та сприяє покращенню успішності студентів.

6. Діяльнісний критерій

Психологи (О. М. Леонт'єв, І. О. Синиця та ін.) вказують, що потреба переконати когось у чомусь може виникнути природно лише в тому випадку, коли ситуація не запропонована штучно, а є наслідком передуючих або передумовою подій, які цікавлять співрозмовників. Чим ширші й глибші зв'язки цієї ситуації з усією діяльністю, тим легше виникає мотивація, пов'язана з діяльністю людини.

Виходячи із сказаного, контекст діяльності – необхідна умова індивідуалізації ситуацій. Однією з умов досягнення ефективності в навчанні з допомогою синтаксичних вправ є врахування контексту діяльності. Діяльнісний критерій вправ полягає в тому, щоб визначилась цілеспрямованість у процесі їх виконання. Вона подається в самому завданні через визначення мети виконання.

7. Евристичний критерій

Дає можливість до використання певних навичок. Варіативні умови спілкування (його евристичність) ставлять перед мовцем щоразу нові завдання.

Філософія забезпечує методологічні основи методики, розуміння її мети й завдань. Навчання мови формує світогляд студентів, залучає їх до соціального життя, дає їм засіб пізнавальної діяльності. Раціональне пізнання у межах мовних форм спирається на невідокремлене від об'єктивної дійсності чуттєве пізнання, тому засвоєння мови індивідом повинне бути постійно пов'язаним з реальністю, слово – з його детонатом, текст – з фактами життя.

Процес пізнання завершується перевіркою на практиці, тому вивчення мови враховує використання мовних одиниць (слів, речень, текстів) на практиці – у пізнавальній, трудовій, творчій та іншій діяльності.

Філософи й фізіологи встановили зв'язок мови й свідомості, мовлення й мислення. Думка людини матеріалізується в мовленні, у мовних формах. Будуючи речення, текст, студент формує думку, надає їй чіткості за допомогою мовних конструкцій.

У результаті експериментальної роботи з визначення критеріїв, необхідних для створення синтаксичних вправ з вивчення інфінітивних речень, важливо враховувати такі положення:

- тематично-змістовий критерій передбачає виконання вправ, які виступають як спосіб презентації матеріалу. Смісловий зміст тексту повинен відображати зв'язки і відношення предметів, явищ об'єктивної реальності й урахувати погляди автора висловлювання, його оцінку;
- інформативний критерій враховує визначення основних термінів, пов'язаних з вивченням мовного матеріалу. Синтаксичні вправи повинні відповідати змісту матеріалу, що вивчається, охоплювати всі істотні ознаки й властивості понять і правил;
- мовно-структурний (вправи як основа для відбору й організації мовного матеріалу);
- умовою виконання синтаксичних завдань є зацікавленість у навчальній діяльності. Необхідно врахувати індивідуальні якості студента: життєвий досвід, контекст діяльності, сфери інтересів, нахилів, емоції, світогляд, статус особистості в колективі. Такий підхід гарантує справжню мотивацію й активність студента;
- урахування критерію новизни стосується форми, змісту, прийомів навчання. У процесі складання вправ урахуємо новизну інформативного змісту матеріалу, форм завдань (уникання стандартів звичайних завдань у наказовій формі дієслів), прийомів роботи (урахування комунікативно-діяльнісного підходу до навчання), засобів навчання (широке використання технічних засобів);
- застосування у навчальному процесі синтаксичних вправ з урахуванням комунікативно-діяльнісного підходу дає можливість сформулювати ряд мовленнєвих умінь та навичок. Діяльнісний критерій вправ полягає в тому, щоб визначилась цілеспрямованість у процесі їх виконання. Вона подається в самому завданні через визначення мети виконання;
- виконання синтаксичних вправ дає можливість використовувати навички розрізняти різні види словосполучень та речень; встановлювати їхні особливості, будову, класифікацію; будувати усні й письмові висловлювання, використовуючи різні синтаксичні конструкції.

Перелік критеріїв формування синтаксичних умінь та навичок не вичерпується запропонованими. Завдання кожного викладача – врахувати усі можливі чинники в конкретній навчальній ситуації, залучивши до активної розумової діяльності кожного студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляєв О.М. Сучасний урок української мови. – К.: Рад. школа, 1980. – 177 с.
2. Иваницкая Г. М., Шелехова Г. Т. Теория речевой деятельности и ситуативные упражнения//Русский язык в школе, 1991.- №3.– С.47-51
3. Інноваційні технології викладання української мови та літератури в школі і ВНЗ: проблеми та пошуки (Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції). – Житомир: Полісся, 2004. – 212 с.
4. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови: Навчальний посібник. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 132 с.
5. Леонт'єв А.Н. Психология познавательной деятельности. – М., 1978. – 151 с.
6. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: Навчальний посібник / за ред. С.П. Бондар. – Рівне: Тетіс, 2003. – 200 с.
7. Плиско К. М. Організація навчання синтаксису в середній школі. – К., 1990. – 135 с.

8. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К., 2004. – 192 с.
9. Синиця І. О. Психологія усного мовлення. – К., 1974. – 206 с.
10. Христіанінова Р. О. Просте речення в шкільному курсі української мови. – К., 1991. – 160 с.
11. Шляхи вдосконалення мовної компетенції сучасного педагога. Науково-методичний збірник. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 192 с.

The article explains the importance of the acquisition of syntactic standards which formulate the communicative and stylistic Competence of the Students of language disciplines.

Key words: criteria of syntactic exercises, systems approach, extralinguistic information, stimulation of students' cognitive activity, simulating pedagogical situations.